DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 9 november 2000 *

I mål C-387/98,

angående en begäran enligt Protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, från Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Coreck Maritime GmbH

och

Handelsveem BV m.fl.,

angående tolkningen av artikel 17 första stycket i den ovannämnda konventionen av den 27 september 1968 (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning (EGT L 304, s. 1, och, ändrad text, s. 77; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 14), konventionen av den 25 oktober 1982 om Hellenska republikens anslutning (EGT L 388, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 26) samt enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning (EGT L 285, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 43),

* Rättegångsspråk: nederländska.

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av tillförordnade ordföranden på femte avdelningen D.A.O. Edward samt domarna P. Jann (referent) och L. Sevón,

generaladvokat: S. Alber,
justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Coreck Maritime GmbH, genom advokaterna R.S. Meijer, Haag, och G.J.W. Smallegange, Rotterdam,

— Handelsveem BV m.fl., genom advokaten J.K. Franx, Haag,

— Nederländernas regering, genom M.A. Fierstra, chef för utrikesministeriets avdelning för europarättsliga frågor, i egenskap av ombud,

— Italiens regering, genom professor U. Leanza, chef för utrikesministeriets avdelning för diplomatiska tvister, i egenskap av ombud, biträdd av O. Fiumara, avvocato dello Stato,

— Förenade kungarikets regering, genom R. Magrill, Treasury Solicitor's Department, i egenskap av ombud, biträdd av L. Persey, QC,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren J.L. Iglesias Buhigues och P. van Nuffel, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 10 februari 2000 av: Coreck Maritime GmbH, Handelsveem BV m.fl., Förenade kungarikets regering och kommissionen,

och efter att den 23 mars 2000 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Hoge Raad der Nederlanden har genom beslut av den 23 oktober 1998, som inkom till domstolen den 29 oktober samma år, i enlighet med Protokollet av den 3 juni 1971 om EG-domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (nedan kallat protokollet), ställt fyra frågor om tolkningen av artikel 17 första stycket i den ovannämnda konventionen av den 27 september 1968 (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning (EGT L 304, s. 1, och, ändrad text, s. 77; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 14), konventionen av den 25 oktober 1982 om Hellenska republikens anslutning (EGT L 388, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 26) samt enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning (EGT L 285, s. 1; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 43) (nedan kallad konventionen).

2 Dessa frågor har uppkommit i en tvist mellan, å ena sidan, Coreck Maritime GmbH, ett bolag bildat enligt tysk rätt, Hamburg (Tyskland), utfärdare av konossementen (nedan kallat Coreck), och, å andra sidan, Handelsveem BV, regelenlig innehavare av konossementen, V. Berg and Sons Ltd och Man Producten Rotterdam BV, ägare till de varor som transporterats enligt konossementen, samt The Peoples Insurance Company of China, som försäkrat nämnda varor (nedan gemensamt kallade Handelsveem m.fl.), rörande giltigheten av en prorogationsklausul som tagits in i konossement.

Konventionen

3 I artikel 17 första och andra styckena i konventionen föreskrivs följande:

"Om parterna har träffat avtal om att en domstol eller domstolarna i en konventionsstat skall vara behöriga att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande, och minst en av parterna har hemvist i en konventionsstat, skall endast den domstolen eller domstolarna i den staten vara behöriga. Ett sådant avtal skall vara antingen

a) skriftligt eller muntligt och skriftligen bekräftat, eller

b) i en form som överensstämmer med praxis som parterna har utbildat mellan sig, eller

c) i internationell handel, i en form som överensstämmer med handelsbruk eller annan sedvänja som parterna kände till eller borde ha känt till och som är allmänt känd och regelmässigt iakttas av parter i avtal av föreliggande typ vid det ifrågavarande slaget av handel.

Om ett sådant avtal har ingåtts mellan parter av vilka ingen har hemvist i en konventionsstat, är domstolarna i andra konventionsstater inte behöriga att pröva tvisten så länge den eller de utvalda domstolarna inte har förklarat sig obehöriga."

Målet vid den nationella domstolen

4 Ett visst antal partier nötkärnor transporterades år 1991 med ett fartyg som tillhörde Sevryba, ett bolag bildat enligt rysk rätt, Murmansk (Ryssland) från Qingdao (Kina) till Rotterdam (Nederländerna), i enlighet med ett transportavtal som Coreck, fartygets tidsbefraktare, ingått med transportören.

5 Coreck utfärdade flera konossement avseende denna transport, vilka bland annat innehöll följande klausuler:

"3. Behörig domstol

Alla tvister som uppkommer till följd av detta konossement skall avgöras i det land där transportören har sin huvudsakliga verksamhet, och lagen i detta land skall därvid tillämpas, såvida inte annat följer av detta konossement."

"17. Transportörens identitet

Det avtal som utgör föremål för detta konossement ingås mellan näringsidkaren och ägaren till det fartyg som avses i avtalet (eller en ersättare för denne), och parterna är därvid överens om att endast nämnda ägare är ansvarig för skador eller förluster som är resultatet av att en skyldighet som föreligger på grund av detta transportavtal åsidosatts eller inte fullgjorts, oavsett om dessa skador eller förluster har samband med fartygets sjöduglighet eller inte. Om det trots vad som anförts ovan konstateras att en annan person är transportör av och/eller handelsagent för de varor som skall transporteras enligt detta avtal, kan denna person åberopa alla begränsningar av eller undantag från det ansvar som följer av lag eller av detta konossement.

Vidare är parterna överens om att det bolag, företag eller ombud som för befälhavarens räkning har utfört ett uppdrag enligt detta konossement inte är part i denna transaktion och att nämnda bolag, företag eller ombud inte har något ansvar på grund av transportavtalet, vare sig i egenskap av transportör av eller handelsagent för varorna."

6 På baksidan av konossementen fanns följande ord tryckta:

"'Coreck' Maritime G.m.b.H. Hamburg"

7 Handelsveem m.fl. väckte, med tillämpning av artikel 5.1 i konventionen, genom en stämningsansökan av den 5 mars 1993 talan mot Sevryba och Coreck vid Rechtbank te Rotterdam, som var behörig domstol i den lossningshamn som avsågs i konossementen, och yrkade att dessa skulle förpliktas att erlägga skadestånd jämte ränta som ersättning för de påstådda skador som varorna skulle ha åsamkats under transporten.

8 Coreck invände att den domstol vid vilken talan väckts inte var behörig och hänvisade till den prorogationsklausul som fanns i konossementen. Rechtbank te Rotterdam fann i beslut av den 24 februari 1995 att klausulen inte var tillämplig och förklarade sig vara behörig domstol med motiveringen att en sådan klausul måste innebära att det är lätt att fastställa behörig domstol för att klausulen skall vara giltig, vilket inte var fallet. Gerechtshof te's-Gravenhage fastställde efter överklagande från Coreck det beslut som fattats i första instans genom dom av den 22 april 1997.

9 Efter att Coreck överklagat domen till Hoge Raad der Nederlanden beslutade denna domstol att vilandeförklara målet och ställa följande fyra frågor till domstolen:

"1) Skall artikel 17 första meningen i Brysselkonventionen (i synnerhet frasen 'har träffat avtal') i förening med domstolens rättspraxis, enligt vilken 'artikel 17 har till syfte att säkerställa att parternas samtycke till en sådan klausul om tilldelning av behörighet som avviker från de allmänna reglerna om domstols behörighet enligt artiklarna 2, 5 och 6 i konventionen... skall framgå *klart och tydligt*, tolkas så

a) att klausuler om domstols behörighet, i den mening som avses i denna bestämmelse, i vart fall endast är giltiga mellan parterna om de formulerats på så sätt att det (även) för andra personer än parterna — och i synnerhet för domstolen — klart framgår eller åtminstone är lätt att redan på grundval av klausulens ordalydelse avgöra vilken domstol som är behörig att avgöra tvister som uppkommer med anledning av det rättsförhållande inom vilket klausulen har upprättats, eller

b) att det hela tiden har förhållit sig så eller nu förhåller sig så — till följd av eller med hjälp av de successiva lättnader som införts i artikel 17 i Brysselkonventionen och domstolens rättspraxis avseende frågan om när en sådan klausul kan anses ha avtalats med giltig verkan — att det är

tillräckligt för att klausulen skall anses giltig att det (bland annat) på grundval av (andra) omständigheter står klart för parterna själva vilken domstol som är behörig att avgöra sådana tvister?

2) Är artikel 17 i Brysselkonventionen även tillämplig i förhållande till en tredje person som är innehavare av ett konossement vad gäller frågan om giltigheten av en klausul, enligt vilken domstolen på den ort där transportören har sin huvudsakliga verksamhet är behörig att avgöra tvister som uppkommit avseende nämnda konossement, då denna klausul finns i ett konossement som även innehåller en klausul om transportörens identitet (identity of carrier-klausul) och när konossementet har upprättats för en transport vid vilken

a) lastaren och en av de eventuella transportörerna inte är etablerade i en konventionsstat, medan

b) den andra eventuella transportören visserligen är etablerad i en konventionsstat, men det inte har klargjorts om denne har sin huvudsakliga verksamhet i denna stat eller i en stat som inte är ansluten till konventionen?

3) Om den andra frågan besvaras jakande:

a) Medför den omständigheten att prorogationsklausulen i konossementet skall anses vara giltig i förhållandet mellan transportören och lastaren även att klausulen är giltig i förhållande till varje tredje person som är innehavare av konossementet, eller är detta endast fallet beträffande en

tredje person som är innehavare av konossementet och som vid förvärvet av konossementet enligt tillämplig nationell lag har övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter?

b) Under sådana omständigheter, om det antas att prorogationsklausulen i konossementet skall anses vara giltig i förhållandet mellan transportören och lastaren, beror svaret på frågan om klausulens giltighet i förhållande till en tredje person som är innehavare av konossementet — förutom på konossementets innehåll — även på de särskilda omständigheterna i fallet, såsom att den tredje person som är innehavare av konossementet hade särskild kännedom om detta eller sedan länge haft förbindelser med transportören, och, om så är fallet, kan det krävas av den tredje person som är innehavare av konossementet att han tar reda på de särskilda omständigheterna i fallet, om klausulens giltighet inte framgår tillräckligt klart av konossementets innehåll?

4) Om den tredje frågan under a) besvaras i enlighet med sistnämnda alternativ, enligt vilket lands lag skall det i så fall avgöras om den tredje person som är innehavare av konossementet övertog lastarens rättigheter och skyldigheter vid förvärvet av detta, och vilka regler skall tillämpas om man varken genom lag eller rättspraxis enligt tillämplig nationell rätt kan fastställa om den tredje person som är innehavare av konossementet övertar lastarens rättigheter och skyldigheter när han förvärvar konossementet?"

Den första frågan

10 Den hänskjutande domstolen har ställt sin första fråga för att få klarhet i huruvida frasen "har träffat avtal", som återfinns i artikel 17 första stycket första meningen i konventionen, skall tolkas så, att den innebär att det krävs att en prorogationsklausul skall vara formulerad på sådant sätt att det är möjligt att identifiera behörig domstol redan på grund av klausulens lydelse.

11 Handelsveem m.fl. anser att denna fråga skall besvaras jakande med hänsyn till det särskilda behovet av rättssäkerhet som föreligger vad gäller valet av behörig domstol. Den nederländska och den italienska regeringen har för sin del understrukit vikten av att den domstol som parterna valt anges på ett klart och precist sätt, så att det är möjligt för den domstol där ett mål anhängiggörs att avgöra om den är behörig.

12 Enligt Coreck, Förenade kungarikets regering och kommissionen är det däremot tillräckligt om behörig domstol kan identifieras utifrån klausulens ordalydelse och med hänsyn till de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet.

13 Domstolen har funnit att artikel 17 i konventionen, genom att villkora en prorogationsklausuls giltighet med att ett "avtal" mellan parterna skall föreligga, innebär att den domstol vid vilken målet är anhängigt för det första skall pröva om parterna faktiskt på ett klart och precist sätt har samtyckt till den klausul enligt vilken den skall vara behörig domstol och att syftet med formkraven i artikel 17 är att säkerställa att samtycke faktiskt föreligger (se särskilt domar av den 14 december 1976 i mål 24/76, Estasis Salotti, REG 1976, s. 1831, punkt 7, svensk specialutgåva, volym 3, s. 217, och i mål 25/76, Segoura, REG 1976, s. 1851, punkt 6, svensk specialutgåva, volym 3, s. 225, samt dom av den 20 februari 1997 i mål C-106/95, MSG, REG 1997, s. I-911, punkt 15).

14 Om artikel 17 i konventionen har till syfte att skydda berörda parters vilja skall den också tolkas på sådant sätt att denna vilja respekteras så snart som den har fastställts. Artikel 17 bygger nämligen på att parternas fria val erkänns vad gäller vilken av de domstolar vid vilka tvister som omfattas av konventionen kan avgöras som skall vara behörig, förutom vad gäller de domstolar som uttryckligen är undantagna enligt artikelns fjärde stycke (dom av den 9 november 1978 i mål 23/78, Meeth, REG 1978, s. 2133, punkt 5).

15 Härav följer att frasen "träffat avtal", som återfinns i artikel 17 första stycket första meningen i konventionen, inte kan tolkas så att det krävs att en prorogationsklausul skall vara formulerad på sådant sätt att det är möjligt att identifiera behörig domstol redan på grund av klausulens lydelse. Det är tillräckligt att de objektiva faktorer som enligt parternas överenskommelse skall gälla för valet av den eller de domstolar till vilka de avser att hänskjuta tvister som uppkommit eller som kommer att uppkomma anges i klausulen. Dessa faktorer, som måste vara tillräckligt precisa för att den domstol vid vilken målet är anhängigt skall kunna avgöra om den är behörig, kan i förekommande fall närmare fastställas mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet.

Den andra frågan

16 Den hänskjutande domstolens andra fråga avser villkoren för tillämpning av artikel 17 första stycket i konventionen. Den vill få klarhet i huruvida denna bestämmelse är tillämplig när en domstol på den ort där en av parterna till det ursprungliga avtalet har sin huvudsakliga verksamhet skall vara behörig domstol enligt en prorogationsklausul, men det inte står klart att denna verksamhet finns i en konventionsstat.

17 Artikel 17 första stycket första meningen i konventionen är, såsom följer av dess ordalydelse, endast tillämplig om två villkor är uppfyllda, nämligen för det första att minst en av avtalsparterna har hemvist i en konventionsstat och för det andra att den eller de domstolar som anges i prorogationsklausulen finns i en konventionsstat. Denna regel, som motiveras av att konventionen har till syfte att förenkla ömsesidiga erkännanden och verkställighet av rättsliga avgöranden, innefattar således ett krav på att prorogationsklausulen måste ha en viss precision.

18 Vad gäller det första villkoret konstaterar domstolen att enligt artikel 53 första stycket i konventionen skall ett bolags säte anses vara dess hemvist vid tillämpningen av konventionen. Enligt samma bestämmelse skall den domstol vid vilken målet är anhängigt tillämpa sin egen internationella privaträtt för att bestämma var detta säte är beläget. Följaktligen är det den nationella lag som utpekas i de kollisionsregler som gäller för den domstol där målet är anhängigt som är tillämplig vad gäller att fastställa de kriterier enligt vilka en juridisk persons säte skall bestämmas och särskilt att fastställa vilken betydelse den huvudsakliga verksamheten har i detta hänseende.

19 Vad gäller det andra villkoret skall det konstateras att artikel 17 i konventionen inte är tillämplig på en klausul genom vilken en domstol i tredje land utpekas. En domstol i en konventionsstat är, om ett mål har anhängiggjorts vid den trots att en sådan prorogationsklausul finns, skyldig att bedöma klausulens giltighet enligt tillämplig lag, i vilken innefattas de kollisionsregler som gäller på den ort där domstolen är belägen (Professor Schlossers rapport om konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning till konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område samt till protokollet om EG-domstolens tolkning av denna, EGT C 59, 1979, s. 71, punkt 176).

20 Det skall tilläggas att, enligt fast rättspraxis, frågan huruvida en prorogationsklausul är giltig enligt artikel 17 i konventionen skall bedömas med hänsyn till förhållandet mellan de ursprungliga avtalsparterna (se för ett liknande resonemang dom av den 19 juni 1984 i mål 71/83, Tilly Russ, REG 1984, s. 2417, punkt 24, och av den 16 mars 1999 i mål C-159/97, Casteletti, REG 1999, s. I-1597, punkterna 41 och 42). Härav följer att det är med hänsyn till dessa parter, vilka det ankommer på den nationella domstolen att identifiera, som villkoren för tillämpning av artikel 17 i konventionen skall bedömas. Villkoren för att en prorogationsklausul skall kunna åberopas mot någon som inte är part till det ursprungliga avtalet utgör föremål för den tredje frågan, som skall undersökas nedan.

21 Vid sådant förhållande skall den andra frågan besvaras så, att artikel 17 första stycket i konventionen endast skall tillämpas om åtminstone en av parterna till det ursprungliga avtalet har sin hemvist i en konventionsstat och parterna dessutom kommer överens om att hänskjuta sina tvister till en eller flera domstolar i en konventionsstat.

Den tredje frågan

22 Den hänskjutande domstolen har ställt sin tredje fråga för att få klarhet i huruvida en prorogationsklausul som avtalats mellan en transportör och en lastare och som tagits in i ett konossement har verkningar mot varje tredje person som är innehavare av konossementet eller bara mot sådana innehavare som enligt tillämpliga rättsregler övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter genom att förvärva det.

23 I detta hänseende är det tillräckligt att konstatera att domstolen har funnit att om en prorogationsklausul som har tagits in i ett konossement är giltig i rättsförhållandet mellan lastaren och transportören enligt artikel 17 i konventionen, kan den åberopas mot en tredje person som är innehavare av konossementet såvida innehavaren enligt tillämplig nationell lag övertar lastarens rättigheter och skyldigheter (se domarna i de ovannämnda målen Tilly Russ, punkt 24, och Casteletti, punkt 41).

24 Härav följer att det är enligt tillämplig nationell lag som det skall fastställas om en person som inte varit part till det ursprungliga avtalet, och mot vilken en prorogationsklausul åberopas, har övertagit en av de ursprungliga avtalsparternas rättigheter och skyldigheter.

25 Om så är fallet, behöver det inte kontrolleras om den tredje personen har godtagit den prorogationsklausul som tagits in i det ursprungliga avtalet. I sådant fall kan förvärvet av konossementet nämligen inte medföra att den tredje person som är innehavare av konossementet får större rättigheter än dem som lastaren hade. Den tredje person som är innehavare av konossementet övertar således samtidigt alla rättigheter och alla skyldigheter enligt konossementet, inklusive dem som avser behörig domstol (domen i det ovannämnda målet Tilly Russ, punkt 25).

26 Om den person som inte är part till det ursprungliga avtalet däremot enligt tillämplig nationell lag inte har övertagit en av de ursprungliga avtalsparternas rättigheter och skyldigheter, ankommer det på den domstol vid vilken målet är anhängigt att med hänsyn till de krav som anges i artikel 17 första stycket i konventionen pröva om denne verkligen har samtyckt till den prorogationsklausul som åberopats mot honom.

27 Den tredje frågan skall således besvaras så, att en prorogationsklausul som har avtalats mellan en transportör och en lastare och tagits in i ett konossement har verkningar mot en tredje person som är innehavare av konossomentet, såvida denne tredje person enligt tillämplig nationell lag har övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter vid förvärvet av konossementet. Om så inte är fallet skall det prövas om denna tredje person har samtyckt till nämnda klausul i enlighet med de krav som uppställs i artikel 17 första stycket i konventionen.

Den fjärde frågan

28 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fjärde fråga för att få klarhet i vilken nationell lag som är tillämplig för att fastställa vilka rättigheter och skyldigheter som en tredje person som är innehavare av ett konossement har och vilka regler

som skall tillämpas för det fall att den tillämpliga nationella lagen inte innehåller några regler härom.

29 Det skall erinras om att domstolen enligt artikel 1 i protokollet är behörig att tolka konventionen.

30 Frågan om vilken nationell lag som är tillämplig för att fastställa de rättigheter och skyldigheter som en tredje person som är innehavare av ett konossement har saknar samband med tolkningen av konventionen och omfattas av den nationella domstolens behörighet. Den nationella domstolen skall därvid tillämpa sin egen internationella privaträtt.

31 Även frågan om hur en eventuell lucka i tillämplig nationell lag skall fyllas saknar samband med tolkningen av konventionen och är dessutom hypotetisk.

32 Av vad som ovan anförts framgår att den fjärde frågan inte kan prövas i sak.

Rättegångskostnader

33 De kostnader som har förorsakats den nederländska och den italienska regeringen, Förenade kungarikets regering samt kommissionen, vilka har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 23 oktober 1998 har ställts av Hoge Raad der Nederlanden — följande dom:

Artikel 17 första stycket i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands anslutning, konventionen av den 25 oktober 1982 om Hellenska republikens anslutning samt enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning skall tolkas på följande sätt:

1) Enligt artikeln krävs inte att en prorogationsklausul skall vara formulerad på sådant sätt att det är möjligt att identifiera behörig domstol redan på grund av klausulens lydelse. Det är tillräckligt att de objektiva faktorer som enligt parternas överenskommelse skall gälla för valet av den eller de domstolar till vilka de avser att hänskjuta tvister som uppkommit eller som kommer att uppkomma anges i klausulen. Dessa faktorer, som måste vara tillräckligt precisa för att den domstol vid vilken målet är anhängigt skall kunna avgöra om den är behörig, kan i förekommande fall fastställas närmare mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet.

2) Artikeln skall endast tillämpas om åtminstone en av parterna till det ursprungliga avtalet har sin hemvist i en konventionsstat och parterna dessutom kommer överens om att hänskjuta sina tvister till en eller flera domstolar i en konventionsstat.

3) En prorogationsklausul som har avtalats mellan en transportör och en lastare och tagits in i ett konossement har verkningar mot en tredje person som är innehavare av konossementet, såvida denne enligt tillämplig nationell lag har övertagit lastarens rättigheter och skyldigheter vid förvärvet av konossementet. Om så inte är fallet skall det prövas om denna tredje person har samtyckt till nämnda klausul i enlighet med de krav som uppställs i artikel 17 första stycket i nämnda konvention i dess ändrade lydelse.

Edward Jann Sevón

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 9 november 2000.

R. Grass

Justitiesekreterare

A. La Pergola

Ordförande på femte avdelningen